

TERUGBLIK op CORONA TIJD 2020 – juni 2021

1. Gemeentehuis Zoersel en aangrenzende gebouwen: een unieke en waardevolle site!

In mei 2016 heeft de Heemkundige Kring van Zoersel een tekst naar het gemeentebestuur en naar vzw Emmaüs gezonden met daarin de oproep om de unieke site van Bethaniën te behouden. De gemeente Zoersel is eigenaar van het huidige gemeentehuis, het nieuwe kloostergebouw ervoor

en de gebouwen Galilea en Rank, links en rechts langs de Handelslei (de huisnummers 165 en 169, zie ook bijgaande foto's). De gebouwen achter het gemeentehuis zijn eigendom van de vzw Emmaüs, het zorgcentrum dat zorgvoorzieningen in de gezondheids- en welzijnszorg groepeert, voornamelijk in de provincie Antwerpen. Het Algemeen Ziekenhuis Sint-Jozef te Malle op de grens met Zoersel is de verdere ontwikkeling uit de psychiatrische inrichting van 1924.

Gebouw RANK Foto HKZ

Gebouw Galilea Foto HKZ

Binnenzichten Gebouw Galilea Foto HKZ

We betreuren dat vzw Emmaüs begonnen is met de afbraak van de twee gebouwen achter het gemeentehuis (zie foto).

Om het unieke en waardevolle karakter van de originele site aan te tonen zetten we een stap terug in de geschiedenis en beklemtonen we de waarde van architect Jef Huygh.

De twintigste eeuwse geschiedenis van Sint-Antonius (Sint-Antonius-Brecht tot 1977 en daarna Sint-Antonius-Zoersel) heeft veel te maken met het ontstaan van het psychiatrisch centrum en de daaropvolgende ontwikkeling.

Daarbij is er een belangrijke link met Wereldoorlog 1.

Het psychiatrisch ziekenhuis van Duffel lag namelijk in de vuurlijn van de Duitsers met de nabijheid van de fortengordel (het fort van Walem, het spoorwegfort van Duffel). De Duitsers wilden de doorbraak forceren naar Lier en Antwerpen. Veel wat hun in de weg stond werd vernield. Zo ook het klooster en het psychiatrisch centrum van Duffel. De zusters dienden overhaast met meer dan 400 patiënten te vluchten en vonden aanvankelijk een tijdelijk onderkomen in de gevangenis van Merksplas. Kort nadien trokken ze verder naar het kasteel en tevens gevangenis van Hoogstraten, waar ze tot na het einde van de oorlog verbleven.

De gebouwen in Duffel waren vernield en bovendien vond men het niet meer geschikt om al die patiënten terug in het centrum van Duffel onder te brengen. Bijgevolg werd er uitgekeken naar een nieuwe locatie. Die vond men in Sint-Antonius. De Zusters van het Convent van Bethlehem kochten er een domein op 15 maart 1920.

De bekende modernistische architect Jef Huygh werd aangezocht om de plannen te tekenen. Tussen 1922 en 1924 voltooide Huygh samen met zijn leermeester Ernest Dieltiens en Haché het ontwerp voor het nieuwe klooster en de psychiatrische inrichting. Pas in 1924 konden de zusters met hun patiënten verhuizen naar de nieuwe gebouwen.

Vanaf het einde van de 19e eeuw ontwikkelt o. a. dokter Guislain te Gent een nieuw kader voor de behandeling van krankzinnigen. Een van de uitgangspunten was morele behandeling en arbeidstherapie.

De zusters hadden de gunstige effecten daarvan reeds in Duffel maar meer nog in Hoogstraten ervaren, omdat ook noodgedwongen door de gebrekkige voedselvoorziening in de oorlog de patiënten werden ingeschakeld in hand- en veldarbeid.

De nieuwe verblijven te Sint-Antonius werden door architect Huygh ontworpen volgens deze verworven inzichten van psychiatrische behandeling en begeleiding.

De betekenis van architect Jef Huygh.

Huygh behoorde tot de Pelgrimbeweging, die opgericht werd in Lier in 1924 door Felix Timmermans, Ernest Van der Hallen en architect Flor van Reeth. (Gegevens uit het boek "Het convent van Bethlehem", auteur Ruth Timmermans, p. 222 en 223).

Architect Huygh (geboren 29-03-1885 en overleden 04-12-1949) is één van de belangrijkste vertegenwoordigers van het interbellum. Hij behaalde verschillende prijzen, waaronder in 1911 de prijs van Rome. In 1921 wordt hij tot professor benoemd aan de Koninklijke Academie van Antwerpen. Rond 1922 begint hij zelfstandig te werken.

Van zijn realisaties werden 7 bouwwerken bij koninklijk besluit beschermd. Ook zijn eigen woonhuis de Lianahalle te Deurne is een beschermd monument (zie foto).

Sinds 1927 was Jef Huygh lid van de Pelgrimbeweging.

“Hij weet op een heel eigen wijze traditionele elementen te verwerken tot een geheel nieuwe en eigen vormtaal, waarbij door het materiaalgebruik en de vernieuwde plasticiteit toch ook een verwantschap ontstaat met de art-deco en de Amsterdamse School. Ook de byzantijnse bouwkunst weet hij op een persoonlijke wijze te verwerken in zijn gebouwen. Van dit alles getuigen vooral zijn kerken. “(Leemans-Claes ‘Retrospectieve Jozef Huygh’ naar aanleiding van de tentoonstelling op 28-11 en 29-11-1998)

In 2003 van 11 tot 27 april was er in het cultuurcentrum De Bijl te Zoersel een overzichtstentoonstelling over de Antwerpse architect Jef Huygh. In de aankondiging stond: ‘Zijn eigenzinnig art-deco-oeuvre blinkt uit door het kleur- en materiaalgebruik, de ruimtelijkheid en de aandacht voor verhoudingen, inrichting en sfeer.’

In de Inventaris van het Bouwkundig Erfgoed (<https://inventaris.onroenderfgoed.be>) zijn 25 realisaties van Jozef Huygh als waardevol opgenomen, waaronder het Bethaniënhuis te Zoersel. Over het hoofd werd gezien om de hele site op te nemen. Dat was jammer en wijst duidelijk op het focussen op slechts één gebouw en niet op de hele site.

Bovendien lijkt dit zeer eigenaardig!

Bethaniënhuis

bouwkundig element

ID: 14678 URI: <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/14678>

De opname van het Bethaniënhuis in de inventaris van Bouwkundig Erfgoed dateert van 29 maart 2019. (Zie blauw gekleurd gebied op bijgevoegd plannetje) De Gemeente Zoersel was op dat ogenblik eigenaar van de gebouwen. Wij vermoeden dat zij op één of andere manier voor de opname in de inventaris zorgden. Het is nog raarder dat niet gelijktijdig de twee dokterswoningen (rood gearceerd op

plannetje),symmetrisch t.o.v. het Bethaniënhuis, eveneens ontworpen door Huygh en eveneens eigendom van de Gemeente Zoersel NIET mee opgenomen werden in de inventaris.

Is dit misschien met voorbedachtheid? Inderdaad in de vijfjarenbegroting van de Gemeente is de verkoop van deze twee dokterswoningen voorzien. Het bewust niet opnemen in de inventaris, alhoewel daar erfgoedkundig geen enkele reden voor is, faciliteert natuurlijk eventuele kopers heel wat mogelijkheden. Nochtans zou de erfgoedwaarde van het complex moeten primeren.

Dit scenario is ook de inwoners van Sint-Antonius niet ontgaan. Met name de KWB Sint Antonius heeft dienaangaande op de laatste cultuurraden stevig tussenkomsten gedaan en geschreven.

Zie onderstaande tekst in kader.

Klassering van de resterende doktershuizen als cultureel erfgoed.

Motivatie

Onze vraag komt voort uit de reactie van verontwaardiging van de oorspronkelijke bewoners van Sint Antonius. Misschien wordt het verlies zo niet ervaren als inwijkeling of als bewoner van een deelgemeente en vragen ook even trachten in te leven in dit dorpszicht.

De gebouwen behoren tot het dorpsgezicht en vormen één geheel met het gemeentehuis (verleden één met het ziekenhuis).

Het was het eerste huis waarin de eerste dokter van de verre omgeving zich vestigde.

Ze zijn ontworpen door een gekende architect dezelfde als het gemeentehuis, zijn naam werd gebruikt ter klassering ervan. Waarom zijn deze dan niet waardevol?

Sint-Antonius kent bijna geen waardevolle gebouwen omdat er toch heel wat verdwenen zijn.

Het geheel en de bewoners (dokters) waren in die tijd toonaangevend voor de grote omgeving in het verzorgen van zwakke en hulpbehoevendenden.

Ze dragen het verleden mee van het baanbrekend werk door hen verricht, dat kun je zo maar niet onder de mat vegen.

Het argument dat naar voor geschoven wordt dat ze versleten zijn en het teveel kost om te renoveren en dat het de gemeente heel wat kan opbrengen bij verkoop (en dan vooral voor de project ontwikkelaars die er niets mee inzitten om het dorpszicht te veranderen) niets doet aan de taak van de gemeentebesturen om de eigenheid van de woonkernen te bewaren.

Als de gemeente niets kan doen om bestaande gebouwen als waarde vol te laten klasseren om dat het te veel kost om te renoveren, wat moeten de eigenaren van de geklasseerde huizen of hoeven, die wel voor de kosten moeten opdraven om het leefbaar te houden hiervan denken?

We stellen vast dat er heel wat huizen als waardevolle dorpsgezichten in Zoersel en Halle zijn opgenomen. Waarom is dit zo niet voor Sint-Antonius, mogelijk door het bestuur van Brecht en de stiefmoederlijke behandeling.

De leegstand en bestemming met een tekort aan lokalen is moeilijk toch moeilijk te verantwoorden. Waarom niet ter beschikking stellen van verenigingen?

Is het nodig om oude gebouwen te bewaren? Dan nog even dit om na te denken: We maken lange kostelijke reizen zoeken verre horizons op of klagen dat we nu niet mogen reizen.

En wat doen we tijdens deze reizen, we gaan pittoreske stadjes en dorpjes bewonderen (vb Monschau, Keulen en vele andere) terwijl we voor onze omgeving geen respect hebben.

Ik weet nog hoe het was!

We vragen aan de vergadering om onze standpunt en deze oproep mede te steunen.

Wij kunnen dit als Heemkundige Kring Zoersel volledig bijtreden en hebben zelf betreffende het Bethaniëncolplex een totaalvisie ontwikkeld in vier onderdelen:

Het eerste deel van onze visie gaat dus over deze twee woningen, nu genoemd “dokterswoningen”. De erfgoedwaarde van het complex en dus ook van deze twee woningen staat na het voorgaande overzicht buiten kijf. Alleen is er tot op vandaag helemaal niets gebeurd naar bescherming toe. Ideaal zou zijn dat het geheel geklasseerd zou worden. Dit is vandaag geen eenvoudige procedure en dus stellen wij voor om de twee dokterswoningen mee te laten opnemen in de inventaris Bouwkundig Erfgoed, aansluitend bij het Bethaniënhuis (ID 14678) waar zij één geheel mee vormen.

Hiervoor zijn twee pistes mogelijk: ofwel doet de gemeente (schepen voor erfgoed) deze aanvraag al dan niet op vraag van de gemeente ondersteunt door de IOED ofwel doet de Heemkundige Kring Zoersel deze aanvraag (zoals we dit ook recent deden voor de Gasthuishoeve in Halle). Ook wij zullen hiervoor dan de medewerking inroepen van de IOED.

Specifiek naar de dokterswoningen kan volgende omkadering vastgelegd worden:

- Deze gebouwen kunnen nooit afgebroken worden en uit het complex verdwijnen.
- Er zijn dan enkele opties mogelijk:

1. De gemeente kan ze zelf integreren in het gemeentelijk patrimonium, d.w.z. een bestemming zoeken en restaureren, dus de nodige centen hiervoor voorzien. Dit wil dus ook zeggen uit de vijfjarenplanning halen als financiële opbrengst.

2. De gemeente kan een erfpachtproject ontwikkelen met een looptijd van 50 jaar of meer.
-ofwel naar een Zoerselse vereniging (cfr Bezoekerscentrum Zoerselbos)
-ofwel naar een particulier initiatief (burelen, zelfstandige, bedrijf, dokter, advocaten, architecten enz, enz) zoals in Oostmalle de boswachterswoning op de Oostmallebaan met architectenbureau Erfgoed en Visie, succesvol afgerond werd. Ook het Kasteel te Halle en het molenhuis te Westmalle zijn hier goede voorbeelden van.

In beide gevallen zijn er enkele belangrijke omkaderingsvoorwaarden:

1. De buitenzijde volledig behouden en restaureren (aan actuele normen)
2. In de binnenzijde zoveel mogelijk kenmerkende delen bewaren: trappen, vloeren, tegels enz, (cfr. Gemeentehuis) maar toch de mogelijkheid voorzien (zoals in het gemeentehuis) om dit aan te passen aan hedendaagse behoeften.

Een tweede deel van onze visie gaat over wat er met het nieuwe klooster dat rechts ingeplant is, gebeurt.

Voor dit groot gebouw dat destijds bij de aankoop in het pakket zat, wordt de volgende 35 jaar nog veel geld afbetaald. Het gebouw staat er en heeft een waarde. Vandaag gebeurt er niets mee en wordt soms gebruikt als opslagruimte.

Dit moet gevaloriseerd worden. Onze visie is om het zeker niet af te breken voor uitbreiding van de parking.

Het gebouw is een vierkant gebouw met een open atrium (rozentuin) In de gebouwen zijn een 20/30-tal individuele kamers voorzien, met daarnaast een eetzaal en ontspanningsruimte

Er zou door de “zorgende” gemeente (OCMW Zoersel) kunnen onderzocht worden of dit kan uitgebouwd worden als een filiaal van WZC “De Buurt” In de deelgemeente Sint-Antonius is ook behoefte aan een gemeentelijk initiatief en het gebouw is quasi beschikbaar.

Misschien moet hier ook gedacht worden aan een samenwerking met een zorginstelling. Het gebouw wordt dan gebruikt en brengt voor de gemeente geld op.

Een derde deel van onze visie gaat over de feestzaal rechts.

Hier was de kapel en het kapsalon ondergebracht, die door de zusters van het nieuwe klooster gebruikt werden. (zie tweede deel).

Ooit plande de gemeente om hier een evenementenzaal in onder te brengen, maar deze invulling is nu gebeurd in de Kapel.

Toch zouden hier vergaderzalen, een aula/leslokaal ten voordele van verenigingen en/of particulieren kunnen ontwikkeld worden. Het hoeft geen cultureel centrum te worden en vraagt ook geen miljoeneninvestering. Ook hier wordt het gebouw dan tenminste gebruikt.

Een vierde en laatste visie over het geheel gaat over de parking die blijkbaar nu dikwijls te klein is. De gemeente zelf heeft achter het gemeentehuis nog een grond in eigendom zo groot als de parking vooraan (zie plannetje).

Ofwel zou hierover met Emmaüs kunnen onderhandeld worden of de vrijgekomen groene ruimte van de recent afgebroken paviljoenen kan hiervoor aangewend worden.

In het kader van de betonstop hoeft deze nieuwe parking niet verhard te worden. Eventueel een visuele afbakening is voldoende en kadert ook in meer groen. Bij voorkeur zouden deze parkeerplaatsen kunnen ingenomen worden door het eigen personeel en kan de huidige parking dienst doen als bezoekersparking.

Ondanks onze oproep van 2006 tot het behoud van de gehele en waardevolle site zijn er nu reeds twee gebouwen door vzw Emmaüs bijna afgebroken.

Dit is moeilijk te aanvaarden wegens het historische en architecturale karakter van het complex.

Het gemeentebestuur heeft echter wel de mogelijkheid zijn verantwoordelijkheid te nemen en de gebouwen die gemeentelijke eigendom zijn een waardevolle herbestemming te geven met behoud van de constructieve en decoratieve elementen.

Graag willen we daaraan meewerken.

2. De plaatsnaamkunde van Zoersel (deel 1)

Toponymie of plaatsnaamkunde is een tak van de taalkunde die plaatsnamen (toponiemen) probeert op te sporen en te verklaren. De **toponymie** houdt zich behalve met de herkomst van plaatsnamen ook bezig met de verbreiding daarvan.

Om een studie te maken over de toponymie van Zoersel dringt zich een keuze op die historisch niet evident is. Want sinds 1977 is Zoersel een politieke en administratieve constructie die met het verleden weinig uitstaans heeft. Het is hoogstens een geografische verbinding van aangrenzende dorpen of gemeenten.

Zo zou een aparte studie van de plaatsnamen in Halle en één in Zoersel, die beide voor 1977 zelfstandig bestonden, te verdedigen zijn.

En zelfs dat is historisch nog in vraag te stellen. Want op bestuurlijk vlak bestond de heerlijkheid Westmalle-Zoersel 600 jaar lang als dubbeldorp. Pas met de Franse Revolutie werd in 1794 Zoersel als zelfstandige gemeente erkend.

Sint-Antonius is dan weer een ander verhaal. Met zekerheid is geweten dat er in Jukschot, de vroegere benaming van Sint-Antonius, reeds een kapel bestond in 1492, die afhankelijk was van de moederkerk van Brecht. Bij K.B. van 11 juli 1842 werd de kapelanij verheven tot parochie. Dat verleende het een zekere zelfstandigheid, maar administratief bleef het gehucht onderdeel van de gemeente Brecht.

Omdat het grondgebied van Sint-Antonius slechts over een paar honderd meter een grens met Brecht vormt, was het bij de gemeentefusie van 1977 dan ook logisch dat Sint-Antonius, grenzend aan Halle en Zoersel terecht kwam bij de nieuwe fusiegemeente Zoersel.

Een ander aspect is dat een groot deel van het oude dorp Zoersel eigendom was van de cisterciënzerabdij van Hemiksem, die daar een eigen bestuur en uitbating voerde.

Om een idee te hebben over de omvang van dat bezit, kan verwezen worden naar de verkoop van de abdijgoederen tijdens de Franse Revolutie. Bij het opmaken van de inventaris door de schout van Westmalle in 1794 bedroeg het kloostergoed te Westmalle-Zoersel circa 775 ha bossen, bouwland en beemden en daarbij nog vier hoeven namelijk de Achterste en de nog bestaande Voorste hoeven. Deze hoeven alleen hadden toen reeds een gezamenlijke oppervlakte van 264,4 hectare. Ook de molen en het molenhuis hoorden tot het abdijbezit.

(<https://inventaris.onroerendergoed.be/themas/13716>).

Bij de uitbating van deze goederen werden zoveel plaatsnamen gebruikt, dat we het nuttig vonden daarover een apart glossarium te maken: *Toponymie van Zoerselbos en de Hoodonkse beemden. De bezittingen van de cisterciënzerabdij Sint-Bernardus in Zoersel* (onuitgegeven; wel op internet te lezen, https://www.academia.edu/40639803/Toponiemen_Zoerselbos_Inleiding_en_Glossarium , met de correctie op p. 1 cisterciënzers i.p.v. norbertijnen.)

Een wetenschappelijke studie over de toponymie van het huidige Zoersel is nog niet geschreven. Wel heeft in 1942 Raph C. van den Eeckhout over de toponymie van Brecht een licentiaatsthesis gemaakt in de Germaanse Filologie van de Katholieke Universiteit Leuven.

Dat werk heeft hij met "Toponymie in het land van Brecht" voortgezet en in 1957-1958 ingediend als doctoraatsthesis in de Wijsbegeerte en Letteren eveneens aan de Katholieke Universiteit Leuven. Beide werken zijn in hun volledigheid nooit gepubliceerd. In het archief van de Heemkundige Kring Zoersel is er wel een kopie van de doctoraatsthesis aanwezig en kan daar geraadpleegd worden. Op een zelf getekende gemeentekaart heeft Raph van den Eeckhout de plaatsnamen van Sint-Antonius aangebracht.

In het glossarium over Zoersel hebben we de toponiemen van Sint-Antonius uit de doctoraatsthesis alleen met datum en vermelding overgenomen.

Andere plaatselijke geschiedschrijvers in Halle, Sint-Antonius en Zoersel hebben uit historische bronnen geput en een aantal toponiemen in vaak onuitgegeven teksten vermeld.

Dit was de aanleiding om die plaatsnamen alfabetisch samen te brengen. Daaropvolgend hebben we dit werk uitgebreid met opzoekwerk in parochiearchieven, gemeentearchief en rijksarchief.

We moeten aanmerken dat dit werk nog onvolledig is. Daarom komt er nog geen volledige uitgave maar zullen we wat nu voorhanden is in afleveringen brengen in de e-brief. We hopen daarbij op aanvullingen en verder onderzoek.

Het is ook duidelijk dat toponymie niet alleen bestaat uit een alfabetisch glossarium met zo mogelijk vermelding van datering en bronnen. Ook de situering en de verklaring van de plaatsnamen zijn belangrijk. Dat is eveneens een nog te ontginnen terrein.

3. Pastoor Bus van Halle

Jozef Bus: priester, geschiedenisvorser, grafisch kunstenaar en dichter

Pastoor Jozef Bus is een figuur die in de geschiedenis van Halle een belangrijke plaats inneemt en niet in de vergetelheid mag geraken. In Weetjes nr. 2 hebben we al summier over Jozef Bus geschreven in ons voorstel om aan hem een straatnaam te wijden in Halle. Dit voorstel is voorlopig nog niet opgevolgd. Mede daarom willen we nog eens een zo volledig mogelijk portret van Jozef Bus maken.

Hij was een zo veelzijdig man dat we vier belangrijke pijlers van zijn leven apart behandelen.

Priester

Hij werd in 1893 in Hoogstraten geboren en deed er zijn humaniorastudies aan het Klein Seminarie van 1906 tot 1912. Ging toen naar het Groot Seminarie en werd in 1918 tot priester gewijd.

Na omzwervingen als leraar in Schaarbeek, Diest en Aarschot, daarna als onderpastoor in Heist-op-den-Berg, Antwerpen en Wijnegem vond hij zijn definitieve stek als pastoor te Halle-Kempen van 1943 tot 1955.

Daarna ging hij op actieve rust. Hij schrijft in de derde persoon over zichzelf "Wegens ziekelijkheid was hij genoodzaakt ontslag te nemen uit deze functie (pastoor) op 11 oktober 1955 om een minder zware taak te aanvaarden als rektor van de zusters van Berlaar, Mariaberg te Essen."

In de bijna 11 jaar dat hij zogenaamd "op rust" in Essen verbleef, was hij nog bijzonder actief als dichter, geschiedschrijver en kunstenaar.

Op 1 april 1966 overleed hij te Kapellen.

Geschiedenisvorser

Vanaf het moment dat Jozef Bus pastoor werd in Halle, ging zijn belangstelling naar de plaatselijke geschiedenis. De manualen die in het parochiearchief van Halle bewaard worden, vormden voor hem een belangrijke bron voor de kennis van het parochieleven, de pastorie en de Sint-Martinuskerk. Vooral het manuaal van pastoor Henricus Smets, pastoor van 1840 tot 1860, bevat veel historische informatie. Dit "Manuael der Kerk van Halle waer in veele aenteekeningen gemaekt in het leezen van andere manuaelen rekeningen van kerk, armen en gemente als byzondere handschriften" wordt bewaard in het parochiearchief van Halle. In het archief van de Heemkundige Kring Zoersel bevindt zich een fotokopie.

Jozef Bus trok ook naar het gemeentearchief en las er de verslagen van gemeente- en schepenverslagen vanaf het begin van de 19^e eeuw na de Franse tijd.

Zeker is hij ook in het Rijksarchief op zoektocht geweest naar het vroegere Halle.

Bovendien bestond er in de jaren vijftig van vorige eeuw een groeiende belangstelling voor de lokale geschiedenis. Wat Halle en de Kempen betreft was vooral de Geschied-en Oudheidkundige vereniging voor Brecht en omstreken toonaangevend met de publicatie van de jaarboeken Oudheid en Kunst. Jozef Bus heeft honderden pagina's geschreven over kleine onderwerpen. Een groot omvattende geschiedenis van Halle is wel in handschrift en uitgetypt bewaard maar heeft nooit een publicatie gekend.

Hij heeft wel het manuscript ingediend om mee te dingen naar de prestigieuze Provinciale prijs voor Geschiedenis en Folklore. In het antwoord van de jury staat: "De leden van de jury gingen akkoord om de prestatie van E. H. Bus lof toe te spreken. De auteur geeft blijk van historisch begrip, ook van talent om een wetenschappelijk onderwerp op keurige wijze te behandelen en academisch te documenteren."

Dan volgen een aantal maars en het verslag eindigt met “De drie juryleden hebben besloten, niettegenstaande zijn ontegensprekelijke kwaliteiten, de prijs aan dit handschrift niet toe te kennen.”

Jozef Bus beantwoordde wellicht niet aan de academische eisen. Dat is allicht ook de reden dat er geen publicatie gevolgd is.

Wel verscheen er een bijdrage in “Oudheid en Kunst”, het jaarboek van de Geschied- en Oudheidkundige Kring van Brecht, 1952 p. 20-25 met als titel: “De kapelaniebeemd van Halle onder Brecht”. In “Bijdragen tot de geschiedenis bijzonderlijk van het oude hertogdom Brabant het graafschap Brabant, 1954, p. 65-67 leverde Bus de bijdrage “De rinc- en runc- toponiemen van Magerhalle”. In zijn Essense jaren publiceerde hij in “De Spycker”, het jaarboek van de Heemkundige kring Essen, niet minder dan 8 bijdragen in 1956, 57 en 58. In “Calmpthoutania”, tijdschrift van de Oudheidkundige Kring van Kalmthout, verscheen nog een postuum artikel over de herkomst van de naam Hondenberg.

Na zijn overlijden ging al wat de geschiedenis van Halle betreft naar het Rijksarchief Antwerpen en werd er geklasseerd onder BE-A0511/ZO/012 nummers 56 tot 65. In het archief van de Heemkundige Kring Zoersel is er een doos met heel wat losse teksten en ook de volledige tekst van de geschiedenis van Halle.

Grafisch kunstenaar

In De Spycker, het jaarboek van de Koninklijke Heemkring Essen, publiceerde Alfons Tireliren in 1966 een uitgebreid In memoriam Jozef Bus. Daarin zegt hij dat er na het overlijden van Jozef Bus “karrenvrachten ... boeken, mappen, tekeningen en muren vol schilderijen” overbleven.

Zijn historisch werk over Halle ging naar het Rijksarchief Antwerpen, zijn onuitgegeven poëtisch werk naar zijn broer in Hoogboom, zijn tekeningen en schilderijen naar diverse familieleden en vrienden.

Voor de tentoonstelling bij het eeuwfeest van het Klein Seminarie Hoogstraten in 1935 stuurde Jozef Bus 3 werkjes in: een stemmig stilleven, een begijnhofzichtje en een stadshoekje. Hij was toen onderpastoor van de Sint-Andriesparochie in Antwerpen.

De tekeningen over Halle, die zich bevinden in het Rijksarchief, zijn gekopieerd en ondergebracht in een album, dat ter inzage ligt in het Heemhuisje.

Voor de tentoonstelling “Essense kunstenaars” in oktober 1962 leverde Jozef Bus 20 grafische werken. Meer dan 400 schetsen, tekeningen en lino's werden door het familielid Leo Bus als donatie overgemaakt aan het Prentenkabinet te Antwerpen, onderdeel van Museum Plantin-Moretus.

Dichter en Vertaler

Jozef Bus was lid van de Kempische schrijvers.

Een dichtbundel van zijn hand verscheen in 1954 naar aanleiding van het Mariajaar dat in dat jaar door paus Pius XII werd geproclameerd: “De ommegang der Immaculata” met daarin schetsen van de dorpskerken rondom Halle. Een exemplaar bevindt zich in het archief van de HKZ.

In Hermeneus (60e jaargang nr. 1 1988 p. 34-36) publiceerde Dirk Sacré een tekst over Jozef Bus. In die bijdrage lezen we een overzicht van het literaire werk van Bus.

“Hij vertaalde Franse, Italiaanse, Engelse, Duitse en klassieke poëzie naar het Nederlands: zijn overzettingen van de vierentwintigste zang van de Ilias en van een krans van oden uit Horatius bleven echter onuitgegeven.

Bus was niet alleen een bedreven vertaler; hij liet ook heel wat oorspronkelijk werk na. Zijn Nederlandse poëzie bestaat vooral uit godsdienstige lyriek en uit gelegenhedswerk.”

Dirk Sacré behandelt verder de Latijnse vertalingen van de gedichten van Guido Gezelle: een aantal verschenen in Komaan 1953, Vita Latina, Dietsche Warande en Belfort 1952 en Hermeneus 1953.

Uit de literaire nalatenschap kiest en publiceert hij enkele Gezellevertalingen. In voetnoot lezen we nog:” Een volledige bibliografie van Bus’ Gezellevertalingen (en van de overige interpreten) wordt eerlang elders gepubliceerd.

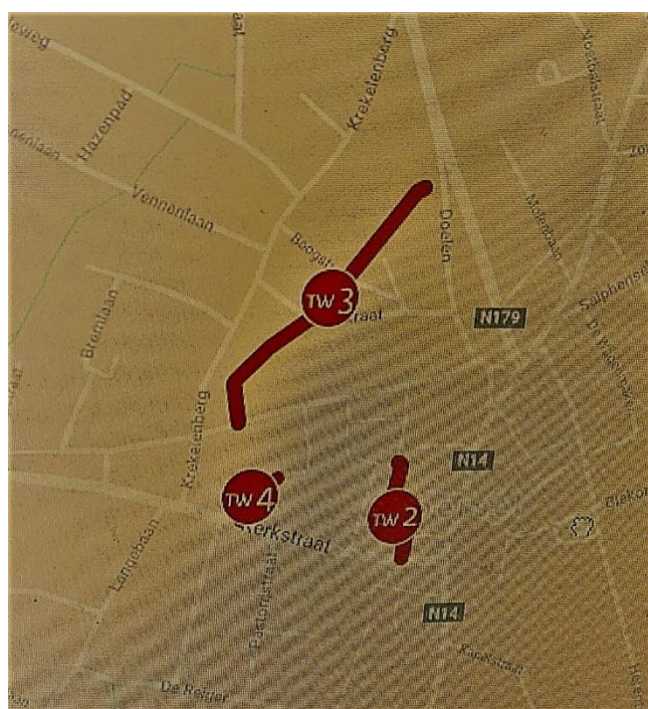
4. Trage Wegen

In de digitale ‘Licht-op-Groen Zoersel’ van februari 2021 deed Groen een oproep om een aantal trage wegen op het grondgebied Oud Zoersel van een naam te voorzien.

Zoals steeds wanneer onze medewerking gevraagd wordt voor het benoemen van nieuwe straten doen wij daarvoor historisch verantwoorde voorstellen.

Zo deden we dat ook voor deze trage wegen.

Hierna de lijst (in kader) met voorstellen van de Heemkundige Kring Zoersel:

De trage wegen waarover sprake liggen allemaal op ‘Oud Zoersels’ grondgebied.

1. De verbinding tussen ‘De Hulsten’ (tussen huis nr. 33A en 35) en ‘Geleg’ (tegenover huis nr. 61).
2. Verbinding tussen de ‘Kerkstraat’ (tussen nr.20 en 22) en ‘WZC de Buurt’ in de ‘Smissestraat’.
3. Verbinding tussen ‘Smissestraat’ (tussen nr.46 en 48) en ‘Doelen’ (The Long Man).
4. Verbinding tussen ‘Kerkstraat’ (tussen huis nr. 58 en 62) en de ‘Pastoor Doxstraat’ (tussen huis nr. 12 en 19).

Wij vinden dat we ons moeten baseren op geschiedkundige plaats- en/of gebouwnamen, daarom:

1. Steenbakkerspad(je)
2. Bijl(tjes)padje
3. Koloniepadsje
4. Smoutmolenpadsje

5. HEROPENING MUSEUM en DOCUMENTATIECENTRUM

In oktober 2020 werden wij zoals iedereen getroffen door de opgelegde Coronamaatregelen van de regering. Zeker konden we helemaal niet vermoeden dat de tweede golf zo’n allesomvattende impact zou hebben op elk individu, elke zaak en elke vereniging. In oktober 2020 konden we niet veronderstellen dat het tot na 9 juni 2021 zou duren om zowel het museum “De Groot Zoerselse Geschiedenis” alsook het documentatiecentrum terug te kunnen openstellen. We zijn dan ook op dat ogenblik meer dan 7 maanden gesloten.

Maar met in acht name van een aantal regels kunnen wij op

Zondag 20 Juni 2021 het museum terug openen.

Vanaf **Donderdag 24 Juni 2021** zal ook het documentatiecentrum van 20 tot 22 uur terug open zijn voor bezoekers.

Toch blijven afstand houden, handen ontsmetten of wassen en mondkapje dragen wanneer men niet neerzit aangewezen.

Onder de horecavoorwaarden kunnen wij warme dranken en frisdrank serveren en natuurlijk de paterkens van alle Belgische abdijen steunen.

Uiteraard is vanaf deze data iedereen terug van harte welkom en zullen wij het dermate organiseren dat iedereen zich gerust kan voelen omdat aan de coronavoorwaarden voldaan is. Onze medewerkers zijn ondertussen allemaal volledig gevaccineerd.

Dus.....tot binnenkort

HEEMKUNDIGE KRING ZOERSEL vzw

NIET van GISTEREN

Aangesloten bij Heemkunde Gouw Antwerpen vzw - nr. 1075

Secretariaat en briefwisseling: Bruno Verhavert - **Zandstraat 117 – 2980 Zoersel**

Tel. 03 312 20 00 en Heemhuisje 03 2980 854

Zetel en V.U.: Heemhuisje Schoolstraat 9 – Zoersel – Jan Denissen - Voorzitter

E-mail : **heemkundige.kring.zoersel@zoersel.be** en **www.heemkundigekringzoersel.be**

Rek.nr. BE85 9796 2311 8406

Museum open de derde zondag van elke maand van 10 tot 17 uur. Inkom gratis.

Andere dagen kan ook mits aanvraag per e-mail 3 weken vooraf. Inkom is dan 2,00 Euro p/p met een minimum van 20,00 Euro.

Archief geopend elke donderdagavond van 20 tot 22 uur. Behalve op feestdagen.

Lidmaatschap: Door overschrijving van de gepaste bijdrage op de HKZ-rekening BE85 9796 2311 8406 met vermelding HKZ-lidgeld 2020

Gewoon lid € 7,00 - Steunend lid € 13,00 - Ereid € 25,00

Veel dank aan onze trouwe leden die spontaan betaalden.

Om papier- en portkosten te vermijden vragen wij u ons uw e-mailadres op te geven.